

Πρακτικά/Proceedings

6^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου

της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση

6th International Conference
of the Greek Society for Music Education

Μουσική:
Παιδεύει
Εκπαιδεύει
Θεραπεύει

Music: Educates, Trains, Heals

Επιμέλεια: Μαΐν Κοκκίδου & Ζωή Διονυσίου / Editors: May Kokkidou & Zoe Dionyssiou

E.E.M.E.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Συνδεδεμένο μέλος και Εκπρόσωπος στην Ελλάδα της
Διεθνούς Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ISME)

G.S.M.E. - GREEK SOCIETY FOR MUSIC EDUCATION
ISME National Affiliate

Πρακτικά του 6^{ου} Διεθνούς συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση

Μουσική: Παιδεύει, Εκπαιδεύει, Θεραπεύει

Επιμέλεια

Μαίη Κοκκίδου & Ζωή Διονυσίου

Εκδόσεις

Ε.Ε.Μ.Ε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Συνδεδεμένο μέλος και Εκπρόσωπος στην Ελλάδα της
Διεθνούς Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ISME)

Θεσσαλονίκη 2009

ISBN: 978-960-89847-5-2

Proceedings of the 6th International Conference of the Greek Society for Music Education

Music: trains, educates, heals

Editors

May Kokkidou & Zoe Dionyssiou

Editions

Thessaloniki 2009

ISBN: 978-960-89847-5-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

E.E.M.E.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Συνδεδεμένο μέλος και Εκπρόσωπος στην Ελλάδα της
Διεθνούς Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ISME)

Δελφών 127, Τ.Κ. 542 48 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 858658 & 6937560404

Fax: 2310 858658

E-mail: info@eeme.gr

Ιστοσελίδα: <http://www.eeme.gr>

Copyright © 2009

Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση

Επιστημονική Επιμέλεια:

Μαίη Κοκκίδου, *Διδάκτωρ Μουσικής Παιδαγωγικής, Διδάσκουσα στο
Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής
Μακεδονίας*

*Ζωή Διονυσίου, Λέκτορας Μουσικής Παιδαγωγικής,
Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο*

Εκδοτική επιμέλεια &
σελιδοποίηση:

Σοφία Αγγελίδου

Γραφικά εξωφύλλου:

Νίνα Καραλαζάρου (ninaweb07@hotmail.com)

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική ή μερική αναπαραγωγή και μετάδοση του παρόντος βιβλίου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, κλπ. - Ν. 2121/93, άρθρο 51). Η απαγόρευση αυτή ισχύει και για τις δημόσιες υπηρεσίες, βιβλιοθήκες, οργανισμούς κλπ. (άρθρο 18). Οι παραβάτες δώκονται σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 13, 64-66).

ISBN 978-960-89847-5-2

EDITIONS OF THE GREEK SOCIETY
FOR MUSIC EDUCATION

127 Delfon Str., 54248, Thessaloniki
Tel.: +302310 858658 & +306937560404
Fax: +302310 858658
E-mail: info@eeme.gr
Web site: <http://www.eeme.gr>

Copyright © 2009

Greek Society for Music Education

Scientific Editors:

May Kokkidou, Dr. *in Music Education, Instructor in Department of Visual and Applied Arts, University of Western Macedonia*

Zoe Dionyssiou, *Lecturer in Music Education, Music Department Ionian University*

Publishing Editor:

Sophia Aggelidou

Cover Artwork:

Nina Karalazarou (ninaweb07@hotmail.com)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means (electronic, mechanical, photocopying or otherwise - Act. 2121/93, article 51), without the prior written permission of the publisher. The prohibition also applies to public services, libraries, etc (art.18). Violators will be prosecuted according to the Law (art. 13, 66-66).

ISBN 978-960-89847-5-2

Εισαγωγικό σημείωμα των επιμελητριών του τόμου

Η μουσική και η μουσική εμπειρία έχει μία αδιαμφισβήτητη δύναμη να επηρεάζει τον άνθρωπο, συμβάλλοντας έτσι καθοριστικά στην ανάπτυξή του. Αναρίθμητοι φιλόσοφοι, ιστορικοί, κοινωνιολόγοι και ανθρωπολόγοι έχουν εστιάσει στο μουσικό φαινόμενο και έχουν επιχειρήσει να το εξηγήσουν. Αλλά, για πολλούς αιώνες, και μέχρι σήμερα ακόμα, δεν έχει εξακριβωθεί το πώς η μουσική καταφέρνει να συγκινεί, να δίνει νέο νόημα σε μία περίπτωση, να προσδιορίζει εν γένει μία κοινωνική πραγματικότητα, και τελικά να μας καθορίζει.

Ο Olsson (2003)¹ αναφέρει ότι ζούμε τα καλύτερα του μουσικού κόσμου, διότι ποτέ άλλοτε στην ιστορία δεν είχαν οι άνθρωποι τόσες πολλές μουσικές εμπειρίες. Οι νέες τεχνολογίες έδωσαν σε όλους μας τη δυνατότητα για μουσική δημιουργία και για διάδοση της μουσικής σε όλη την οικουμένη. Όσο όμως το μουσικό πεδίο γίνεται πιο ευρύ και πιο σύνθετο, τόσο πιο δύσκολο είναι να ανιχνεύσουμε τις συνιστώσες του μουσικού φαινομένου.

Στο 6^ο Διεθνές Συνέδριο της *Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση* αναζητήσαμε τις διαστάσεις και το πλαίσιο αυτής της θεώρησης: Γιατί μας αρέσει να ακούμε, να παίζουμε και να δημιουργούμε μουσική; Πώς προσλαμβάνουμε τη μουσική; Γιατί να διδάσκεται η μουσική; Πώς πρέπει να διδάσκεται και τι να περιλαμβάνει; Η μουσική αφορά μόνο τα προικισμένα και «ταλαντούχα» άτομα; Πώς επηρεάζεται η δομή και η λειτουργία του εγκεφάλου κατά την επεξεργασία του μουσικού ερεθίσματος; Ποιες είναι οι παράμετροι της θεραπευτικής αξιοποίησης της μουσικής; Ποιο είναι το διδακτικό και μαθησιακό πλαίσιο για την εκμάθηση της μουσικής από άτομα με αναπηρίες;

Τα κείμενα αυτής της ηλεκτρονικής έκδοσης συνιστούν το πλήρες σώμα των προφορικών και αναρτημένων ανακοινώσεων, των κειμένων που παρουσιάστηκαν στις στρογγυλές τράπεζες, καθώς και των παρουσιάσεων των εργαστηρίων του 6^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. Οι εργασίες που περιλαμβάνονται στον παρόντα τόμο έχουν συγκεντρωθεί και υποβληθεί σε κρίση με το ανώνυμο σύστημα δύο κριτών-μελών της επιστημονικής επιτροπής του συνεδρίου. Για όσες εργασίες εκφράστηκαν κρίσεις με μεγάλη απόκλιση, το κείμενο στάλθηκε σε τρίτο ανώνυμο αξιολογητή. Τα σχόλια και οι παρατηρήσεις προωθήθηκαν στους συγγραφείς. Η διαδικασία αυτή οδήγησε σε έναν υψηλού επιπέδου επιστημονικό και ενδιαφέροντα διάλογο. Πιστεύουμε ότι αυτός ο διάλογος υπογραμμίζει την ανάγκη αλληλεπίδρασης και συνεργασίας των μελών της επιστημονικής κοινότητας που φιλοξενήθηκαν στο εν λόγω συνέδριο. Οι θεματικές ενότητες των συνεδρίων (*Μουσική, νευροεπιστήμες και ιατρική, Έρευνες στη μουσική παιδαγωγική, Η μουσική εκπαίδευση στην ειδική αγωγή, Μουσική εκπαίδευση: προτάσεις κι εφαρμογές, Χορωδιακή εκπαίδευση: ζητήματα μεθοδολογίας και εφαρμογών, Η μουσική ως θεραπεία, Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού, Μουσική και ΑμΕΑ, Μουσική παιδαγωγική: ζητήματα μεθοδολογίας και εφαρμογών, Μουσική, μουσική εκπαίδευση και κοινωνία, Μουσική και διαθεματικότητα, Φιλοσοφία της μουσικής εκπαίδευσης, Έρευνες στη μουσική παιδαγωγική, Μουσική εκπαίδευση και μουσική ψυχολογία, Εκπαίδευση εκπαιδευτικών μουσικής, Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της μουσικής, Μουσικοί και υγεία, Η προετοιμασία των μελλοντικών εκπαιδευτικών μουσικής*) λειτούργησαν ως αφορμή για το διεπιστημονικό διάλογο και την τεκμηρίωση της θέσης: «Μουσική: παιδεύει, εκπαιδεύει, θεραπεύει».

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα μέλη της Επιστημονικής και της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου και όλους όσους στήριξαν την πραγματοποίησή του με ποικίλους

¹ Olsson, B. (2003). A music pedagogy credo. *International Journal of Music Education*, 23(2), 121-123.

τρόπους και ειδικότερα την άοκνη, ευρηματική και αγαπημένη μας συνεργάτιδα Σοφία Αγγελίδου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, στη Μεγάλης Μουσικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη», στους χορηγούς του συνεδρίου και στους Κρατικούς Φορείς (Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού και Παιδαγωγικό Ινστιτούτο) για την αιγίδα τους.

Μαίη Κοκκίδου & Ζωή Διονυσίου

12 Οκτωβρίου 2009

Introductory note of the editors

Music and musical experience has an undisputable power to influence mankind, and to contribute significantly to its development. Numerous philosophers, historians, sociologists and anthropologists have focused on the musical phenomenon and have attempted to explain it. However, for many centuries and since nowadays we cannot truly confirm how music has the ability to motivate us, to give new meanings, to signify a social reality, and finally to define us.

Olsson (2003)² states that we run on the best of the musical world, because never before in human history we had so many musical experiences. New technologies gave to everybody the opportunity for musical creation and the dissemination of music to all over the world. But the wider and more complicated the music realm becomes, the harder it gets to outline the components of the musical phenomenon.

In the 6th International Conference of the Greek Society for Music Education we sought the dimensions and the context of this approach: Why do we enjoy listening to, creating and playing music? How do we perceive music? Why, how and what music should be taught? Should music education be addressed to gifted and talented students only? How the music stimuli affect the structure and function of the brain? What are the dimensions of music therapy and therapeutic use of music? What about the teaching and learning process for people with special needs?

The texts of the present electronic edition constitute the corpus of the oral presentations, posters, round tables and workshops that were presented in the 6th International Conference of the G.S.M.E. The papers included in the present edition have been evaluated via double blind reviewing system from members of the scientific committee of the conference. Regarding the papers for which the evaluations had significant divergences, a third reviewer's evaluation was asked. The comments of the evaluators were forwarded to the authors. This process formulated a high-level scientific and inspiring dialogue. We strongly believe that this dialogue underlines the need for interaction and collaboration among the scholars and researchers who participated in this conference. The thematic strands of the sessions (*Music, neurosciences and medicine, Research in music pedagogy: suggestions and implementation, Music education in special education, Choral education: issues in methodology and practice, Music as therapy, Evaluation of teaching material in music education, Music and students with special needs, Music pedagogy: issues in methodology and practice, Music, music education and society, Music and cross-disciplinarily, Philosophy of music education, Research in Music Pedagogy: suggestions and implementation, Music education and music psychology, Music teachers education, Musicians and health, Teachers' professional development in music teaching, Preparation of Future Music Teachers*) promoted the inter-scientific exchange of ideas and confirmed the statement: "Music: trains, educates, heals".

We would like to express our gratitude to the members of the scientific and organizing committees of the conference and everybody who worked for its completion through various ways, and especially our indefatigable, imaginative, dearest colleague Sophia Aggelidou. We would like to express our sincere thanks to the Music Hall of Athens, the Music Library of Greece "Lilian Voudouri", the sponsors of the conference and the State Organizations

² Olsson, B. (2003). A music pedagogy credo. *International Journal of Music Education*, 23(2), 121-123.

(Ministry of Education, Life-long Learning and Religious Affairs, Ministry of Culture and Tourism, and the Pedagogical Institute) for their auspices.

May Kokkidou & Zoe Dionyssiou

12th October 2009

Contents - Περιεχόμενα

<i>Εισαγωγικό σημείωμα των επιμελητών του τόμου</i>	6
<i>Introduction of the proceedings' editors</i>	8

<i>Contents</i>	11
<i>Περιεχόμενα</i>	14

- English section -

<i>Keynote presentations</i>	21
------------------------------	----

Athanasios Dritsas: Music Medicine Intervention: a complementary therapeutic tool for the cardiovascular patient	22
Lenia Serghi: Music and Human Substance	23
Welch, Graham: Neuropsychobiological features of musical behaviour and development	24

<i>Presentations</i>	38
----------------------	----

1. Christiana Adamopoulou: Music therapy with children on the autistic spectrum: The role of their primary carers as clients and co-therapists	39
2. Sophia Aggelidou: Music education in ancient Greece: an iconographical approach	40
3. Mitsi Akoyunoglou-Christou: "Locked-in" syndrome and music therapy: A case study	41
4. Marianna Anastasiou: Megaron Orchestra Camerata and Music Library of Greece "Lilian Voudouri" go to school	42
5. Dimitris Antonakakis: The developmental components of Orff -Schulwerk	43
6. Vassiliki Charissi: Music Education: Transforming scientific literacy to school literacy through school textbook	44
7. Alexandros Charkiolakis: Dmitri Kabalevsky and music education within the canon of the socialist model in the Soviet Union	54
8. Elena Chronopoulou: The effect of a music and movement educational program based on play over the creative thought of pre-school students	55
9. Zoe Dionyssiou: Problems of young music teachers and ways of solving them: a research based on music student's teaching practice	56
10. Konstantina Dogani: Heart, Hear, Ear, Art: From the rhythm of the heart to the rhythm of music	57
11. Rivka Elkoshi: Children listen to a classical work: A study of verbal and graphic responses to a piano piece by Claude Debussy	58
12. Patrick K. Freer: The performance-pedagogy paradox in choral music education	73
13. Maria Froudaki: Searching for a musical meaning in the field of psycho-oncology - A music therapist's view	74
14. Athina Fytika: Teaching piano to dyslectic children	75
15. Arvydas Girdzijauskas: Character of musical activity and moral culture of senior pupils	76
16. Ruta Girdzijauskiene: The peculiarities of creative expression in the singing of junior school age children	87
17. Christiana Kalatzoglou & Lefkothea Kartasidou: Music perception of individuals with cochlear implant	95
18. Miranta Kaldi & Ioanna Etmektsoglou: "The Fabulous Adventures of Alexander the Great": Psychological aspects of a cross-cultural approach to youth opera	96

19. Charikleia Katsochi: Am I "good" in music? A Relationship between gender and students' self-beliefs	97
20. Lucia Kessler-Kakoulidi: Music Therapy and Autism. A Supportive Intervention in Pre-school and School Age	98
21. Amalia Klimi: A holistic approach on the childbirth experience using music as a conditioning aid: a pilot qualitative study	99
22. May Kokkidou, Eleftheria Athanasiou & Catherine Dimitriadou: School Music Education: Investigation of the aiming in the new school music textbooks for the Primary School according to the B.S. Bloom's taxonomy	115
23. May Kokkidou & Eleni Tsakaridou: "Why do young people listen to music: to feel upset, upgraded or uplifted?": a field study	116
24. Anthoula Koliadi-Tiliakou: Music Education as a Factor in the Configuration of Social Behaviour in Adolescents: results of research regarding peer-group relationships	126
25. Dimitra Koniari: Exploring music learning through brain research: The emerging role of Neuroeducation	127
26. Lilly Kotsira: Reusable learning objects	128
27. Theano Koutsoupidou: Music as a means of understanding mathematical concepts: Suggestions for teaching the concept of probabilities	129
28. Ludger Kowal-Summek: What is the right instrument for a disabled child to play?	130
29. Filipa M.B.La: Menopausal effects: a pilot investigation on professional voice users' perceptions	136
30. Maria Magaliou: Music education as a means of socio-emotional development in early childhood	142
31. Georgia G. Markea: All children by nature have a musical brain	153
32. Vassilis Mitropoulos: The course of Harmony in the musical schools and the need of change of teaching philosophy	157
33. Eirini Nikolaou: The multiple roles of music as they are presented in Aristotle' s Politics	158
34. Garyfallia E. Ntziouni: Music and medicine: The relationship between music and medicine - historical inspection - "Music to heal the soul, the body and the mind"	159
35. Nikolina Ognenska-Stoyanova: Modern Pedagogic Methods and Training of the Teachers in Music	160
36. Hatice Onuray-Egilmez, Ozgur Egilmez & M. Aydin Atalay,: Music Therapy and Maqams' healing effects in the Turkish Nation	173
37. Ezgi Özeke-Kocabaş & Sezen Özeke: Use of music in special education in Turkey	181
38. Olympia Papa & Lefkothea Kartasidou: Music skills of individuals with visual impairment	187
39. Maria-Eleni Papadopoulou & Lefkothea Kartasidou: Enhancement of academic skills of children with special needs and disabilities through music	188
40. Ioulia Papageorgi: Psychological aspects of musical performance and their implications for the education and training of musicians	189
41. Stefania Papatziki: Teaching music to visually impaired children	205
42. Metaxia Pavlakou: Psychological benefits associated with group singing	206
43. Elissavet Perakaki: I learn the way to learning: from knowledge to metacognition	207
44. Theocharis Raptis: Planning music instruction: a contribution from philosophy	208
45. Dina Savvidou: Group Piano Instruction for Elementary and Intermediate Students: Educational Benefits and Pedagogical Strategies	209
46. Christina Sidiropoulou: Music performance and psychological research: An introduction to sight-reading, practice and expert performance	218

47. Evangelia Simou & Xanthoula Papapanagiotou: Repertoire selection for the choir lesson in Greek Secondary Music Schools	230
48. Lelouda Stamou: Music study from the cradle: Studying the musical behaviour of infants and toddlers	231
49. Yannis Stavrou: The effect of sociopolitical developments in the course of Music in the Greek education	232
50. Katia Stefanakou: Music school textbooks for Primary Education: Investigation of the emphasis in creative activities	233
51. Angeliki Triantafyllaki: Initial education and continuing professional development for the teacher-musician: issues of professional knowledge and practice	234
52. Thomais Troulou-Kapoulitsa: "... from the Orphic Lyre and the depiction of Davide's Psalms in Kupka's Fugue in Red and Blue..."	235
53. Giorgos Tsiris & Simon Procter: Research and Dialogue in Music Therapy: A Role for Peer-Reviewed Journals	236
54. Maria Varvarigou: Modelling effective choral conducting education	246
55. Anastasis Vasiliadis: Bach to Reality	255
56. Antonis Ververis: Methods of teaching singing to boys through vocal mutation: A literature review	256
57. Eleftheria Voulgari: The contribution of music education and music listening in development and formation of the Central Neural System of students	257
58. Maria Vraha-Martone: An exploration on the influence of culture on the development of AP: a comparative study of Greece and Japan	258
59. Styliani Yeorgouli-Bourzoukou: Music Creativity - the road through the Agora	269
60. Maria Zachariadou: Musical development and instrumental music education at preschool age: International research findings and the Greek reality	270

Round tables 271

1. Preparation of Future Music Teachers through connections between University and Schools	272
Smaragda Chrysostomou (chair)	
Elissavet Perakaki & Tzeni Yiamaloglou	
2. Teachers' professional development in music teaching: Problems, challenges, prospects	273
Lelouda Stamou (chair)	
Sofia Avgitidou: Processes of enhancing teachers' professional development: A critical analysis of three case studies	274
Nikos Theodoridis: Issues of process and content based on a model of in-service training of kindergarten teachers in teaching music	275
May Kokkidou: Issues and research findings concerning professional development of novice in-service music educators	276
Lelouda Stamou: A humanistic and systemic approach to the context, processes and content of music educators' professional development	277
3. Musicians and Health	278
Dimitrios Dionyssiou (chair)	
Athanasia Printza: Prevention and treatment of vocal disorders in professional singers. Individualized diagnostic and therapeutic approaches	279

Paschalis Steiropoulos: Frequent respiratory and cardiovascular problems in musicians	280
Evangelia Nena: Skin disorders in Musicians	281
Dimitrios Dionyssiou & Efterpi Demiri: The Musician's Hand	282
Nikolas Tsakoniatis: The music in the surgical environment	283

Posters 284

1. Polyvios Androutsos & Jere T. Humphreys: Classroom observation ability of pre-service music teachers	285
2. Eleni Christodoulou: The Effectiveness of brain in musical activity	286
3. Eirini Kolioussi & Dimitra Koniari: Singing the history: The example of Souli's songs	287
4. Aikaterini-Spiridoula Korakianiti: How music education contributes to the development of "music behavior"?	288
5. Evangelia Mitrogianni & Chrissie Bomparidou: Multicultural Class: A Symphony Orchestra	289

Workshops 290

1. Marco Bricco: The Child of Sounds: Precious Sounds	291
2. Susanne Burgess: Listening: a link between music and reading: An integrated lesson for primary students	293
3. Georgia Gana, Eleni Zisopoulou & Panagiota Chatzikamari: Music and light as an excuse ... A proposal for the development of a drama using shadow theatre	296
4. Lefkothea Kartasidou & Christiana Kalatzoglou: Rhythmic analysis - adaptations and modifications for students with special needs and disabilities	297
5. Dimitris Kountouras: The recorder and the recorder teaching for music pedagogue	298
6. Maria Kinighou-Flabura: Musical topics (or topoi) from rhythmic elements (time, space, force, form) that can be rendered kinetically and expressively by the young and the old	299
7. Chrisa Kitsiou: Pleasure and creativity in music lessons: Ideas, repertoire, exercises	300
8. Eleni Loura: Exploring music, motion and speech in the art of M.C. Escher	301
9. Thomas Maropoulos: "Soundstructures": Contribution to music composition through the use of the musical sound characteristics	305
10. Despina Mattheopoulou: Theory and Action	306
11. Elissavet Perakaki: A pupil can be a great... composer	307
12. Alexandra Peristeraki & Marianelli Karelou: Improvisations with children at a Special School: when the Sounds dance and Movements sing	308
13. Dimitris Sarris: Construction and Use of Homemade Musical Instruments in Education: Approaches and Abilities	309
14. Agelika Slavik, Maria Filianou & Helen Loura: Silent paths of communication: the important role of nonverbal communication in the music class	314
15. Xenia Theodoridou: Thought, breath, body while playing the piano	319
16. Michalis Tobler: From Chaos to Rigidity	320
17. Nancy Toumpakari: From Rolling Stones to Radiohead - Discovering Rock music through education	323

CVs of presenters in English 328

<i>Κεντρικές Ομιλίες</i>	355
Graham Welch: Neuropsychobiological features of musical behaviour and development	356
Αθανάσιος Δρίτσας: Η μουσική παρέμβαση ως συμπληρωματικό θεραπευτικό εργαλείο σε καρδιολογικούς ασθενείς	372 383
Λένια Σέργη: Μουσική και ανθρώπινη υπόσταση	
<i>Προφορικές παρουσιάσεις</i>	384
1. Σοφία Αγγελίδου: Η μουσική εκπαίδευση στην Αρχαία Ελλάδα: μια εικονογραφική προσέγγιση	385
2. Χριστιάνα Αδαμοπούλου: Μουσικοθεραπεία σε παιδιά με αυτισμό: Ο γονέας ως θεραπευόμενος και (συν)θεραπευτής	399
3. Μίτση Ακογιούνογλου-Χρήστου: Locked-In Σύνδρομο και Μουσικοθεραπεία: Μία μελέτη περίπτωσης	400
4. Μαριάννα Αναστασίου: Η Καμεράτα και η Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας «Λίλιαν Βουδούρη» πάνε σχολείο	412
5. Δημήτρης Αντωνοκάκης: Οι Αναπτυξιακές Συνιστώσες του Μουσικοπαιδαγωγικού Συστήματος Orff	420
6. Μαρία Βαρβαρίγου: Μοντελοποίηση αποτελεσματικής εκπαίδευσης στη διεύθυνση χορωδίας	421 422
7. Βασιλειάδης Αναστάσης: Bach to Reality	422
8. Αντώνης Βερβέρης: Μέθοδοι διδασκαλίας τραγουδιού σε αγόρια κατά την περίοδο της μεταφώνησης: Μία βιβλιογραφική παρουσίαση	430
9. Μαρία Βρακά- Martone: Η επίδραση του πολιτισμικού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη της Απόλυτης Ακοής: συγκριτική μελέτη Ελλάδας και Ιαπωνίας	437
10. Ελευθερία Βούλγαρη: Η συμβολή του μαθήματος της μουσικής στην ανάπτυξη και τη διαφοροποίηση των λειτουργιών του κεντρικού νευρικού συστήματος (Κ.Ν.Σ.). Επισκόπηση ερευνών για την ανάπτυξη του εγκεφάλου	438
11. Στυλιανή Γεωργουλή-Μπουρζούκου: Ο Δρόμος για την Μουσική Δημιουργικότητα περνάει από την Αγορά	449
12. Ζωή Διονυσίου: Προβλήματα νέων εκπαιδευτικών μουσικής και τρόποι αντιμετώπισής τους: μια έρευνα βασισμένη στην πρακτική άσκηση	462
13. Κωνσταντίνα Δογάνη: Heart, Hear, Ear, Art. Απ' το ρυθμό της καρδιάς στο ρυθμό της μουσικής	474
14. Rivka Elkoshi: Τα παιδιά ακούν ένα έργο κλασσικής μουσικής: Μία έρευνα λεκτικών και γραφικών αποκρίσεων σε ένα κομμάτι για πιάνο του Claude Debussy	475
15. Arvydas Girdzijauskas: Ο χαρακτήρας των μουσικών δράσεων και η κουλτούρα ηθικών αξιών μαθητών των τελευταίων τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	491
16. Ruta Girdzijauskiene: Οι ιδιαιτερότητες της δημιουργικής έκφρασης στο τραγούδι των παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας	504
17. Μαρία Ζαχαριάδου: Μουσική ανάπτυξη και οργανική μουσική εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία: Διεθνή ερευνητικά ευρήματα και ελληνική πραγματικότητα	512
18. Χριστιάνα Καλατζόγλου & Λευκοθέα Καρτασίδου: Μουσική αντίληψη ατόμων με κοχλιακό εμφύτευμα	523

19. Καλδή, Μιράντα & Ετμεκτσόγλου, Ιωάννα: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση στην όπερα για νέους ‘Οι θρυλικές περιπέτειες του Μεγαλέξαντρου’: Έρευνα πεδίου και εφαρμογές	533
20. Θωμάς Τρούλου-Καπουλίτσα: Από τη λύρα του Ορφέα και την απεικόνιση των ψαλμών του Δαβίδ στη φούγκα για δύο χρώματα του Kurka και όχι μόνο...	550
21. Χαρίκλεια Κατσώχη: Είμαι καλή μαθήτρια στο μάθημα της μουσικής; Σχέσεις μεταξύ φύλου και πεποιθήσεων μαθητών	573
22. Lucia Kessler-Κακουλίδη: Μουσικοθεραπεία και Αυτισμός: υποστηρικτική παρέμβαση στην προσχολική και σχολική ηλικία	586
23. Αμαλία Κλήμη: Μια ολιστική προσέγγιση της εμπειρίας (σωστό) του φυσιολογικού τοκετού με την αξιοποίηση της μουσικής ως βοηθητικού μέσου: μια πιλοτική ποιοτική μελέτη	596
24. Μαίη Κοκκίδου, Ελευθερία Αθανασίου & Κατερίνα Δημητριάδη: Σχολική Μουσική Εκπαίδευση: Διερεύνηση της στοχοθεσίας των νέων σχολικών εγχειριδίων μουσικής για το Δημοτικό Σχολείο σύμφωνα με την ταξινόμια του B.S. Bloom	613
25. Μαίη Κοκκίδου & Ελένη Τσακιρίδου: «Γιατί ακούνε οι νέοι μουσική; Για να παιδεύονται, για να εκπαιδεύονται ή για να θεραπεύονται;»: μία έρευνα πεδίου	623
26. Ανθούλα Κολιάδη-Τηλιακού: Η Μουσική Αγωγή ως παράγοντας διαμόρφωσης Κοινωνικής Συμπεριφοράς στην εφηβική ηλικία: αποτελέσματα έρευνας αναφορικά με τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων	634
27. Δήμητρα Κόνιαρη: Εξερευνώντας τη μουσική μάθηση από τη σκοπιά των νευροεπιστημών: Ο αναδυόμενος ρόλος της Νευροεκπαίδευσης στη μουσική εκπαίδευση	648
28. Λίλλυ Κότσιρα: Reusable learning objects	657
29. Ludger Kowal-Summek: Ποιο είναι το καταλληλότερο μουσικό όργανο για ένα παιδί με αναπηρία;	676
30. Θεανώ Κουτσουπίδου: Η μουσική ως μέσο κατανόησης μαθηματικών εννοιών: Προτάσεις για τη διδασκαλία της έννοιας των πιθανοτήτων	665
31. Μαρία Μαγαλιού: Η μουσική αγωγή ως μέσο κοινωνικοσυναισθηματικής ανάπτυξης στην προσχολική και την πρώτη σχολική ηλικία	682
32. Γεωργία Γ.Μαρκέα: Όλα τα παιδιά έχουν από τη φύση τους μουσικό εγκέφαλο	694
33. Βασίλης Μητρόπουλος: Το μάθημα της Αρμονίας στα μουσικά σχολεία και η ανάγκη αλλαγής φιλοσοφίας της διδασκαλίας του.	699
34. Ειρήνη Νικολάου: Οι πολλαπλοί ρόλοι της μουσικής όπως παρουσιάζονται στα <i>Πολιτικά</i> του Αριστοτέλη	710
35. Γαρυφαλλιά Ε. Ντζιούνη: Σχέση Μουσικής και Ιατρικής: ιστορική επισκόπηση “Μουσική ιατρεία ψυχής, σώματος και πνεύματος”	720
36. Nikolina Ognenska-Stoyanova: Σύγχρονες Παιδαγωγικές Μέθοδοι και Κατάρτιση των Εκπαιδευτικών στη Μουσική	731
37. Hatice Onuray-Egilmez, Ozgur Egilmez & M. Aydin Atalay: Η μουσικοθεραπεία και οι θεραπευτικές επιδράσεις των μακάμ στο τουρκικό έθνος	747
38. Ezgi Özeke-Kocabaş & Sezen Özeke: Η χρήση της μουσικής στην ειδική εκπαίδευση στην Τουρκία	756
39. Ολυμπία Παπά & Λευκοθέα Καρτασίδου: Μουσικές δεξιότητες των ατόμων με πρόβλημα όρασης	764
40. Μαρία-Ελένη Παπαδοπούλου & Λευκοθέα Καρτασίδου: Ενίσχυση των ακαδημαϊκών δεξιοτήτων σε παιδιά με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες μέσω της μουσικής	774
41. Ioulia Papageorgi: Ψυχολογικές διαστάσεις της μουσικής εκτέλεσης και εισηγήσεις όσον αφορά στην εκπαίδευση των μουσικών	785
42. Στεφανία Παπατζίκη: Η διδασκαλία της μουσικής σε παιδιά με προβλήματα όρασης	786

43. Μεταξία Παυλάκου: Ψυχολογικά οφέλη που σχετίζονται με τη συμμετοχή σε ομαδικό τραγούδι	800
44. Ελισσάβετ Περσάκη: Μαθαίνω πώς να μαθαίνω: από τη Γνώση στη Μεταγνώση	801
45. Θεοχάρης Ράπτης: Ο σχεδιασμός του μαθήματος μουσικής και η συμβολή της φιλοσοφίας	811
46. Dina Savvidou: Ομαδική διδασκαλία πιάνου σε αρχάριους και μέσους μαθητές: Εκπαιδευτικά οφέλη και παιδαγωγικές στρατηγικές	821
47. Χριστίνα Σιδηροπούλου: Μουσική εκτέλεση και ψυχολογική έρευνα: Εισαγωγή στην πρώτη ανάγνωση, Μελέτη, και δεξιοτεχνική Εκτέλεση	822
48. Εβίτα Σίμου & Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου: Η επιλογή ρεπερτορίου για το μάθημα της χορωδίας στα μουσικά σχολεία της Ελλάδας	835
49. Λήδα Στάμου: Μουσική μελέτη από 'κούνια': Η έρευνα της μουσικής συμπεριφοράς βρεφών και νηπίων	846
50. Γιάννης Σταύρου: Η επίδραση των κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων στο μάθημα της Μουσικής στην ελληνική εκπαίδευση	859
51. Κάτια Στεφανάκου: Σχολικά εγχειρίδια της Μουσικής Αγωγής για το Δημοτικό Σχολείο: η διερεύνηση της έμφασης σε δημιουργικές δραστηριότητες	868
52. Αγγελική Τριανταφυλλάκη: Επαγγελματική γνώση του εκπαιδευτικού μουσικού	884
53. Giorgos Tsiris & Simon Procter: Έρευνα και Διάλογος στη Μουσικοθεραπεία: Ένας Ρόλος για τα Επιστημονικά Περιοδικά	895
54. Patrick K. Freer: Το παράδοξο εκτέλεσης-παιδαγωγικής στη χορωδιακή μουσική εκπαίδευση	907
55. Μαρία Φρουδάκη: Αναζήτηση Μουσικού Νοήματος στην Ψυχο-ογκολογία: μία μουσικοθεραπευτική οπτική	908
56. Αθηνά Φυτίκα: Μαθαίνοντας πιάνο σε παιδιά με δυσλεξία	917
57. Βασιλική Χαρίση: Μουσική Αγωγή: Μετασχηματίζοντας τον Επιστημονικό σε Σχολικό Εγγραμματισμό μέσω του Σχολικού Βιβλίου	925
58. Αλέξανδρος Χαρκιολάκης: Ο Ντμίτρι Καμπαλέφσκυ και η μουσική εκπαίδευση στα πρότυπα του σοσιαλιστικού μοντέλου στη Σοβιετική Ένωση	937
59. Έλενα Χρονοπούλου: Η συμβολή του παιχνιδιού της μουσικοκινητικής αγωγής στη δημιουργική σκέψη παιδιών προσχολικής ηλικίας	943

Παρουσιάσεις σε στρογγυλή τράπεζα 958

1. Η προετοιμασία των μελλοντικών εκπαιδευτικών μουσικής: Σύνδεση Πανεπιστημίου και Σχολείου Σμαράγδα Χρυσοστόμου (συντονίστρια) Ελισσάβετ Περσάκη Τζένη Γιαμάλογλου	959
2. Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της μουσικής: προβλήματα, προκλήσεις, προοπτικές Στάμου, Λελούδα (συντονίστρια) Σοφία Αυγητίδου: Τρεις διαφορετικές μορφές επιμόρφωσης: Συγκριτική ανάλυση και προκύπτοντες προβληματισμοί	960
Νίκος Θεοδορίδης: Ζητήματα διαδικασίας και περιεχομένου με βάση μια πρόταση - μοντέλο για τη μουσικοπαιδαγωγική επιμόρφωση των νηπιαγωγών	961
Μαίη Κοκκίδου: Ζητήματα και ερευνητικά ευρήματα στο πλαίσιο της Επιμόρφωσης των Νεοδιοριζόμενων Εκπαιδευτικών Μουσικής	968
	981

Στάμου, Λελούδα: Αποκαλύπτοντας το εσωτερικό πεδίο των Ελλήνων εκπαιδευτικών της μουσικής: Μία πρόταση ουσιαστικής επιμόρφωσης	990
3. Μουσικοί και υγεία	1000
Δημήτρης Διονυσίου (συντονιστής)	
Αθανασία Πρίντζα: Πρόληψη και αντιμετώπιση των διαταραχών της φωνής σε επαγγελματίες τραγουδιστές. Εξατομικευμένες διαγνωστικές προσεγγίσεις και θεραπευτικές παρεμβάσεις	1001
Πασχάλης Στειρόπουλος: Συνήθη αναπνευστικά και καρδιαγγειακά προβλήματα σε μουσικούς	1002
Ευαγγελία Νένα: Συχνά δερματολογικά προβλήματα στους μουσικούς	1003
Δημήτρης Διονυσίου & Ευτέρπη Δεμίρη: Το χέρι του μουσικού	1004
Νικόλας Τσακωνιάτης: Η μουσική στο χειρουργικό περιβάλλον	1005
 <i>Αναρτημένες ανακοινώσεις (Poster)</i>	1006
1. Polyvios Androutsos & Jere T. Humhreys: Ικανότητα παρατήρησης μαθημάτων μουσικής από εκπαιδευόμενους μουσικούς εκπαιδευτικούς	1007
2. Κολιούση Ειρήνη & Δήμητρα Κόνιαρη: Τραγουδώντας την ιστορία: το παράδειγμα των σουλιώτικων τραγουδιών	1022
3. Αικατερίνη-Σπυριδούλα Κορακιανίτη: Πώς η μουσική αγωγή συμβάλει στην καλλιέργεια της «μουσικής συμπεριφοράς»;	2013
4. Ευαγγελία Μητρογιάννη & Χρυσή Μπομπαρίδου: Μια πολυπολιτισμική τάξη: «Μια συμφωνική ορχήστρα»	1033
5. Ελένη Χριστοδούλου: Η ενεργοποίηση του εγκεφάλου στη μουσική δραστηριότητα	1044
 <i>Εργαστήρια</i>	1052
1. Marco Bricco: Το παιδί των ήχων: πολύτιμοι ήχοι	1053
2. Susanne Burgess: Ακρόαση: ένας σύνδεσμος της μουσικής και της ανάγνωσης - Ένα διαθεματικό μάθημα για μαθητές δημοτικού.	1055
3. Γεωργία Γκανά, Ελένη Ζησοπούλου & Παναγιώτα Χατζηκαμάρη: Με αφορμή τη Μουσική και το Φως... Μια πρόταση για τη δημιουργία ενός σκηνικού δρώμενου με «εργαλεία», το σώμα, το φως, τη σκιά και τη μουσική	1058
4. Ξένια Θεοδορίδου: Σκέψη, αναπνοή, σώμα κατά την ερμηνεία στο πιάνο	1059
5. Λευκοθέα Καρτασίδου & Χριστιάνα Καλατζόγλου: Ρυθμική ανάλυση - προσαρμογές και τροποποιήσεις για μαθητές με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες	1060
6. Χρύσα Κίτσιου: Βιώνοντας το συναίσθημα της ευχαρίστησης- Δημιουργικότητας στο μάθημα της Μουσικής. Ιδέες, ρεπερτόριο, ασκησιολόγιο.	1065
7. Δημήτρης Κούντουρας: Το φλάουτο με ράμφος και η διδασκαλία του για μουσικοπαιδαγωγούς	1073
8. Μαρία Κυνηγού-Φλάμπουρα: Μουσικά θέματα από τα στοιχεία του ρυθμού (χρόνος, χώρος, Δύναμη, φόρμα) που μπορούν να αποδοθούν κινητικά και εκφραστικά από μικρούς και μεγάλους	1077
9. Ελένη Λούρα: Ανιχνεύοντας τη μουσική, την κίνηση, το λόγο στα χαρακτηριστικά του Escher	1078
10. Θωμάς Μαρόπουλος: “ΗΧΟΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ” Συμβολή στη Μουσική Σύνθεση με χρήση των χαρακτηριστικών του μουσικού ήχου	1085

11. Δέσποινα Ματθαιοπούλου: Θεωρία και Δράση	1086
12. Ελισάβετ Περσικάκη: Από μαθητής ... «συνθέτης»	1087
13. Αλεξάνδρα Περιστεράκη & Μαριανέλλη Καρέλου: Αυτοσχεδιασμοί στην Ειδική Αγωγή: εκεί που χορεύουν οι ήχοι και τραγουδά η κίνηση	1092
14. Δημήτρης Σαρρής: Κατασκευή και χρήση αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων στην εκπαίδευση: προσεγγίσεις και εφαρμογές	1093
15. Μιχάλης Τόμπλερ: Από το χάος στην ακαμψία: Ιδέες, ρεπερτόριο, ασκησιολόγιο	1099
16. Νάνσυ Τουμπακάρη: Από τους Rolling Stones Radiohead- Ένα εκπαιδευτικό οδοιπορικό στα μονοπάτια της ροκ	1102
17. Αγγέλικα Σλάβικ, Μαρία Φιλιάνου & Ελένη Λούρα: "Σιωπηλά μονοπάτια επικοινωνίας". Η σημασία της μη λεκτικής επικοινωνίας στο μάθημα της μουσικής	1108
 <i>Βιογραφικά εισηγητών στα ελληνικά</i>	 1114